

ЕКСПЛЕТИВИ В СУЧАСНОМУ АНГЛІЙСЬКОМУ МОВЛЕННІ

У статті проаналізовано структурно-синтаксичні та комунікативно-функціональні особливості експлетивів.

Ключові поняття: колоквіальний синтаксис, експлетив, десемантизовані мовні одиниці, квазіатрибутивна та квазіадвербіальна функції.

Колоквіалістика (тобто вивчення розмовної мови як системи) – порівняно молода галузь лінгвістики, активними дослідниками якої виступили О.А. Земська, О.Б. Сіротініна, Н.Д. Арутюнова, В.В. Богданов, Г.М. Почепцов, О.Г. Почепцов та ін.

Серед робіт, у яких досліджено проблеми колоквіальної номінації та колоквіального синтаксису в германських мовах, слід виділити, насамперед навчальний посібник Л.П. Чахоян "Синтаксис диалогической речи" [1], книгу Ю.М. Скребнева "Введение в коллоквиалистику" [2], роботи О.М. Старикової "Проблемы семантического синтаксиса" [3] і "Modern English" [4]. Велика увага комунікативній природі мови приділена в лінгвістичних працях В.В. Богданова, Б.Ю. Городецького, Е.С. Кубрякової, Н.И. Формановської, Т. Н. Ушакової та ін.

Запропонована стаття присвячена дослідженню формальної збитковості синтаксичних побудов у сучасному англійському мовленні. При вивченні експлікаційної специфіки колоквіального синтаксису доцільно, на думку Ю.М.Скребнева, розрізнити поняття "матеріальний" і "структурний" та розмежувати, з одного боку, конкретні матеріальні знаки – звуки, морфеми, слова, словосполучення і, з іншого боку, структурні характеристики умов їх об'єднання [2: 168].

У розмовному синтаксисі переважає тенденція до надмірного вжитку матеріальних мовних елементів, серед яких виділяються експлетиви. Тому метою цієї статті є детальний аналіз їх структурно-синтаксичних і комунікативно-функціональних особливостей.

Термін "експлетиви" був запропонований Ю.М.Скребневим [2: 164] для слів і сталих словосполучень, що втратили своє первинне предметно-логічне значення і що вводяться в репліку мовцем для актуалізації емоцій. Експлетиви можуть виражатися різними десемантизованими мовними одиницями, а саме, іменниками, прикметниками, дієслівними формами.

Експлетив bloody

Унаслідок втрати граматичних показників цей експлетив має потенційну можливість приєднуватися практично до будь-якого смислового компонента висловлення. Але найбільш характерним є виконання ним квазіатрибутивної функції, тобто ми маємо на увазі високу частотність його вживання в субстантивно-ад'єктивних словосполученнях:

"She's a bloody liar!" (D. Potter: 160) "Your bloody pan has burnt my nose" (J. Cary: 172. ".../I'm only another bloody woman" (J. Cary: 297). "I just don't like the whole bloody thing" (D. Hare : 62). "Absolute bloody genius, Hopper" (D. Potter : 177).

Експлетив bloody також може виконувати квазіадвербіальну функцію і відноситися до прикметника:

"That's bloody ridiculous" (H. Pinter: 112). ".../It's bloody unreasonable" (D. Potter : 149

За даними нашого дослідження, менш поширеними є випадки вживання цього експлетива з прислівником, дієсловом або дієприкметником минулого часу:

"You know bloody well I can't" (D. Potter: 3). "We're too bloody exposed here" (T. Clancy: 462).

Експлетив damn.

Цей експлетив відрізняється наявністю декількох лексичних варіантів (goddamn, goddam), а також похідних damnable, damned. Подібно до експлетива bloody, він найчастіше є підсилювальним компонентом у суб'єктивно-ад'єктивних словосполученнях і, в першу чергу, має властивість виконувати квазіатрибутивну функцію:

"Nobody in the damn bus cares who you are" (F. O'Connor : 21). "And I'm not interested in your goddamn education" (I. Shaw : 123). *Edmund: That damn foghorn kept me awake, too* (E. O'Neill : 43). ".../because they don't give a good goddamn about anyone except themselves" (J. Collins : 307).

Цим експлетивам притаманна також реалізація квазіадвербіальних функцій, хоча таких висловлювань зафіксовано значно менше. Вони можуть характеризувати прикметник або дієслово:

"It's been too damn long" (I. Shaw: 141). ".../Did damn well on his own after his father died, too, from all appearances" (I. Shaw : 144).

Такі десемантизовані іменники виявляють чітку тенденцію виступати:

- у складі сталих дієслівних словосполучень not to give a damn (goddam); not to care a damn (goddam); not to matter a damn (goddam):

"They don't give a damn for your graciousness" (F. O'Connor: 18). "I don't care a goddam what they think" (Th. Wilder Heaven's... : 243). "What comes after don't matter a damn" (T. Clancy : 201).

- як вигуки damn it (damn it all); goddamn it, dammit (goddammit), що завжди виділяються інтонаційно:

"Damn it, there you are again!" (Th. Wilder Heaven's... : 185) "Goddamn it. Surely it could have waited until morning" (J. Collins: 167). "Who invited Tania, dammit?" (H. Kureishi : 86) ".../Goddammit, am I Nikki?" (J. Collins : 237)

damned/ goddamned

Для експлетивів *bloody, damn (goddamn, goddam)*, які проаналізовані вище, головною була квазіатрибутивна функція. Дані нашого дослідження дозволяють зробити такий висновок: для похідних *damned* і *goddamned* однаковою мірою є типовим виконання як квазіатрибутивної, так і квазіадвербіальної функцій, що підтверджується відібраними прикладами.

Квазіатрибутивна функція:

".../ You think you're goddamned Tarzan? You're a goddamned hazard, that's what!" (P. Benchley: 167) "You know I don't like the damned things" (E. O'Neill : 61). "I guess I'm a damned suspicious louse" (E. O'Neill : 44).

Для квазіадвербіальної функції специфічним можна вважати таке вживання експлетива:

"I'm damned upset about Sara" (J. Cary: 363). "I'm damned glad to see you" (S. Sh.: 366). "It's too damned gloomy for a start" (M. Way: 101). "Don't be so damned silly!" (M. Spark Miss...:165)

Поодинокими випадками представлені такі висловлювання:

*"It's damnable she should have this to upset her /.../" (E. O'Neill : 31). ".../When you're up against it, you do the damnedest things" (P. Benchley : 227). Professor: That's the most damnably hurting thing you've ever said to me (J. Priestley *The Linden*...:282).*

Експлетив *hell*

Комунікативно-функціональною спрямованістю цього десемантизованого іменника є посилення афективного змісту висловлення. Серед відібраних нами прикладів найбільше представлено висловлювань, у яких експлетив *hell* інтенсифікує ознаку питальності. Відповідно до результатів аналізу, він уживається тільки в такому типі питальних висловлень, як спеціальні запитання. Проаналізувавши позицію експлетива в реченні (завжди за питальним словом), можна зробити висновок, що увага слухача акцентується саме на цьому смислового компонента. У вибірці зафіксовані різноманітні типи спеціальних запитань:

а) питання до підмета, що виражений:

• назвою істоти: *"Who the hell is going to be impressed?" (A. Wesker: 166) "Who the hell are you, anyway?" (Th. Wilder *Heaven's*...:244)*

• назвою неістот: *"What the hell happened to you?" (I. Shaw : 94) "What the hell's the matter with you?" (I. Shaw : 84)*

б) питання до означення:

*"What the hell kinda talk is that?" (A. Miller *All*...:382)*

в) питання до додатка (представлені найбільшою кількістю прикладів):

"What the hell are you staring at?" (E. O'Neill: 121) "What the hell were you doing?" (J. Collins : 65) "What the hell did Sadie know about being an agent?" (J. Collins : 18)

г) питання до різного виду обставин:

"Why the hell didn't you tell me before?" (J. Collins: 8) "Where the hell are the other cars?" (T. Clancy : 267) "And how the hell will you do that?" (T. Clancy : 428)

Доцільно зазначити наявність лексичного варіанта даного експлетива (*in hell, in the hell, in the hell's name*):

*"But who in hell ever got himself out of one without removing one nail?" (T. Williams *The Glass*...: 457) "Well, what in hell's name happened?" (A. Wesker : 152) "What in the hell is going on here?" (J. Collins : 278)*

Експлетив *hell* є ядерним компонентом усталеного словосполучення *a hell of smth. /smb*:

*"Now look, Dad, you're a hell of a fella" (A. Miller *After*...: 5) "You're one hell of a lady" (J. Collins: 514). Professor: You made a hell of a row about it (J. Priestley *The Linden*...:277)...*

Ці словосполучення, за нашими спостереженнями, виконують

а) квазіатрибутивну функцію:

*"It was making a hell of a racket like a cat purring" (M. Spark *Miss*... : 167). ".../I just didn't have a hell of a choice in the matter" (T. Clancy : 31).*

б) квазіадвербіальну функцію:

"His wife plays one hell of a piano" (T. Clancy: 417). "I bet you pay a hell of a lot more for this place here" (I. Shaw : 238).

У такій функції *hell* часто виступає інтенсифікатором при порівнянні:

"He sure as hell doesn't have the British government in his pocket" (P. Benchley : 77). "This sure as hell beats a life sentence in prison" (S. Sheldon : 30).

Типовим є і вживання експлетива *hell* у сталих вигуківих синтаксичних утвореннях, що виражають емоційно-психологічний стан незгоди, невдоволення:

"To hell with that! I can find it if it's there" (P. Benchley: 14). "The hell with coffee. I know what I need" (J. Collins: 322). "The hell I am! He wasn't your lover, either!" (M. Way : 173)

Експлетив *on earth*

Подібно до проаналізованого вище експлетива *hell*, цей десемантизований іменник уживається головним чином у спеціальних питаннях для посилення їх емоційно-експресивного значення. Найчастіше комуніканти використовують його в таких типах спеціальних питань:

а) питання до підмета:

"But what on earth has happened to you?" (B. Shaw : 227)

б) питання до додатка:

*"What on earth could they find?" (M. Spark *The Public*... : 83) "What on earth are you doing here?" (B. Shaw : 193)*

в) питання до різного виду обставин:

Hasel: How on earth did you get that claret cup, Mother? (J. Priestley Time... : 21) "Why on earth should I be tense? " (J. Collins : 217)

Таким чином, експлетиви як логічно збиткові компоненти висловлення можуть справляти певний прагматичний вплив на одержувача інформації. Слід зазначити, що за допомогою таких вербальних засобів виражається, як правило, негативне відношення комуніканта, що відображає градацію психологічного статусу від подиву / здивування до стану крайньої емоційної напруги.

Перспективою дослідження вважаємо подальший аналіз вербальних засобів вираження експлікаційного характеру подання інформації у сучасному англійському мовленні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Чахоян Л.П. Синтаксис диалогической речи современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1979. – 168 с.
2. Скребнев Ю.М. Введение в коллоквиалистику. – Саратов: Изд-во Саратов гос. ун-та, 1985. – 210 с.
3. Старикова Е.Н. Проблемы семантического синтаксиса: На материале английского языка. – К.: Вища школа, 1985. – 123 с.
4. Starikova E. N. Modern English. – К.: Вища шк., 1987. – 268 р.

Матеріал надійшов до редакції 1.04.2004 р.

Павленко Л.И. Эксплетивы в современной английской речи.

В статье анализируются структурно-синтаксические и коммуникативно-функциональные особенности эксплетивов. Ключевые понятия: коллоквиальный синтаксис, эксплетив, десемантизированные языковые единицы, квазиатрибутивная и квазиадвербиальная функции.

Pavlenko L.I. Expletives in Modern English Speech.

The article analyses structural and syntactical, communicative and functional peculiarities of expletives. The key notions: colloquial syntax, expletives, synsemantic language units, quasiattributive and quasiadverbial functions.